

Fågeln/Sven-Erik Bäck

Opera i 15 scener av Per Verner-Carlsson
efter Aleksander Obrenovics pjäs
Översättning Börje Lindell

Gubben OLLE SIVALL
Gumman JUDITH GARELLICK
Grannen ANDERS NÄSLUND
Uppläsare INGVAR KJELLSON

Regi Mats Ek

Kammarkören, Stockholm
instuderad av Eric Ericson

NORRKÖPINGS SYMFONIORKESTER
Dirigent TONSÄTTAREN

Inspelningen gjord i Norrköping den 6 och 7 juni 1969

Mixning på Sveriges Radio mellan
8 september och 5 november 1969

Musiktekniker Göte Nilsson och Christer Grewin

Omslagsteckning Björn Erling Evensen

Layout Per Metérus

Produktionsledning Sven-Erik Bäck och Frank Hedman

Samtal om en fågel

Din opera Fågeln bygger på en radiopjäsa av den jugoslaviske författaren Aleksander Obrenovic, som föddes i Belgrad 1928. Pjäsen gavs i svensk radio 1959 och två år senare uppfördes din operaversion. Vad var det i denna pjäs som inspirerade dig till att skriva en opera?

Sven-Erik Bäck

Formen var intressant och innehållet kändes angeläget. Och där fanns en allmängiltig symbolik.

Symboliken ja, vad går egentligen berättelsen ut på?

Sven-Erik Bäck

Det handlar om en fågel och den är symbolen för lyckan, glädjen, skönheten, dessa irrationella värden, som vi ständigt försöker fånga men aldrig kan äga. Vilket man kan med en korg, som här grannens, symbolen för en materiell verklighet. Grannen avundas gubbens visioner och drömmar men tror samtidigt inte på denna gubbens "verklighet" och vill i en sorts blandning av hämdlystnad och "sanningslidelse" visa att det vackra gubben såg och hörde var bara en kråka. Han dödar fågeln – tror sig döda. Vad som lockat mig är också det absurda i handlingen som tilldrar sig bland sopor och skrot men också bland blommor och ängar i utkanten av en stad. Också skroten blir till symboler, till ting som iakttar handlingen. Och vi är alla en del av detta skrot, förgängelsen...

Jag fick omedelbart intrycket av att Fågeln i denna version är vad man skulle kunna kalla mediariktig.

Sven-Erik Bäck

Den dokumenterar, ger lyssnaren en del av upplevelsen. Opera är inte enbart musik, det är också något för ögat men här har det man ser på scenen blivit ersatt med, översatts till ljud genom behandling med elektronisk teknik. Förflyttningar, distansverkningar, ljus och färgsättningar genom klangtransformationer och genom perspektivförändringar – klangliga överlagringar. Till exempel: grannen med sin korg är ju också symbolen för rovdjuret, höken. Under de mest hotfulla situationerna, när han understryker sin makt, destruerar han orkesterns klang med sin röst på elektronisk väg.

Eftersom jag varit med om redigeringarna känner jag till detta. Men tror du att första gångslyssnaren lägger märke till dessa "manipulationer"?

Sven-Erik Bäck

Nej, detta ska givetvis inte uppfattas medvetet. Precis som i en god teaterföreställning ska sådana effekter omärkligt suggerera lyssnaren.

Fågeln, liksom tidigare Tranfjädrarna, skrevs väl ursprungligen som hörspel, men har sedan också framförts sceniskt.

Sven-Erik Bäck

Det går alltid när handlingen verkligen är dramatisk, men en del differentieringar måste ju som nämnts till vid översättningar till nya media, som i det här fallet gramfon-skivan.

Vilket betyder att du anser gramfon-skivan vara ett av de viktigaste musikdistributionsmedlen just nu och i framtiden?

Sven-Erik Bäck

Naturligtvis. Den är ett medium, ett eget sådant. Idén att översätta verket till gramfon fick jag vid det sceniska framförandet i Norrköping, där Mats Ek regisserade, Pi Lind svarade för film och projektion och Ferenc Szabo för scenerierna. Just att översätta är viktigt att komma ihåg. Bara ett så enkelt faktum att längden på ett verk upplevs olika om det framförs på en scen eller genom högtalare. Grammofonen fordrar ett snabbare tempo. Proportionerna ändras.

Norrköpings orkesterförening bör väl få en extra eloge för sina konstnärliga ambitioner? Detta är ju den andra kompletta av dina operor som tillkommit genom deras medverkan.

Sven-Erik Bäck

Ja, man har verkligen gjort en i alla avseenden imponerande satsning inte minst kvalitativt. Men för mig är Norrköpings orkesterförening inte bara ett forum för ny musikedramatik – den är en av de få institutionerna i landet som verkligen satsar på ny musik och nya distributionsformer. Staden Norrköping kan vara stolt.

Frank Hedman

